

**T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SEYAHATNÂMELER IŞIĞINDA MİT VE GERÇEKLİK
ARASINDA TİMBUKTU**

Fatma AKPINAR

2501180446

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ

İSTANBUL-2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TİMBUKTU VE COĞRAFİ KONUMU

A. Timbuktu ve Bölgeye Dâir İlk Anlatılar	12
1. Kelimenin Kökeni.....	12
2. Kelimenin Farklı Telaffuz Biçimleri	13
3. Bilâdüssûdan Bölgesine Dâir Bir Anekdöt.....	14
B. Nil, Nijer ve Timbuktu	17

İKİNCİ BÖLÜM

TİMBUKTU MİTİNİN OLUŞUM SÜRECİ

A. 1100-1590 Yılları Arası Timbuktu'nun Ticarî Pozisyonu	29
B. Timbuktu'ya İlk Avrupalı İlgisi - Portekizliler	34
C. 18. Yüzyılda Avrupalılarda Afrika Bilgisi.....	39
D. Afrika Birliği (African Association) (1788-1800)	43
1. Başarısız Girişimciler	46
2. Afrika Birliği'nin Katkıları.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİMBUKTU GERÇEKLİĞİNİN KEŞFİ

A. Timbuktu'ya Varan Seyyahlar.....	54
1. İbn Battûta (ö.1368).....	56
2. Hasan el-Vezzân (ö.1550'den sonra).....	58
3. Alexander Gordon Laing (ö.1826)	61
4. Auguste René Caillié (ö.1838)	61
B. Seyyahlar'ın Gözlemleri.....	62
1. Afrika Halkı.....	65
2. Timbuktu'da Şehir Hayatı	72
3. Timbuktu Kadını.....	81
4. Timbuktu'da İlim Hayatı	84
5. Timbuktu'da Köle ve Kölelik.....	86
C. Timbuktu'nun Siyâsî ve İlim Târîhi'ne Dâir	89
SONUÇ.....	104
KAYNAKÇA	108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Giriş Bölümü Şekiller Listesi

Şekil 0.1: 5.-6. yüzyıldan kalma Palimpsest örneği.....	4
---	---

Birinci Bölüm Şekiller Listesi

Şekil 1. 1: 1250-1500 arası Batı Afrika, Sahel, Savan İklim Kuşağı.....	21
Şekil 1. 2: Timbuktu ve Nijer Nehri (16.yüzyıl ticaret rotaları-sol üst)	22
Şekil 1. 3: Gana Krallığı	24

İkinci Bölüm Şekiller Listesi

Şekil 2. 1: Mali İmparatorluğu Mense Musa Zamanı.....	29
Şekil 2. 2: 1250-1500 Yılları arası Sahra-ötesi Ticaret Rotaları.....	32
Şekil 2. 3: 15.yy Songay İmparatorluğu	33
Şekil 2. 4: Mali İmparatoru Mense Mûsa	34
Şekil 2. 5: 16.yy Bilâdüssûdan'daki Devletler.....	38
Şekil 2. 6: Batı Afrika, 1839	49

Üçüncü Bölüm Şekiller Listesi

Şekil 3. 1: Avrupalı kâşiflerin Timbuktu Güzergâhları	55
Şekil 3. 2: Heinrich Bart'ın Timbuktu çizimi (1858)	56
Şekil 3. 3: İbn Battûta'nın seyahat rotaları	57
Şekil 3. 4: René Caillié'nin Timbuktu çizimi (1830)	71
Şekil 3. 5: René Caillié Timbuktu'da (1828).....	79
Şekil 3. 6: René Caillié'nin Timbuktulu kadın çizimi (1828)	84
Şekil 3. 7: Félix Dubois'in Timbuktu'da bir öğretmen ve talebe çizimi (1894).....	86
Şekil 3. 8: Cingareybir Câmii	92

Şekil 3. 9: Sankore Câmii'si	93
Şekil 3. 10: Sîdî Yahyâ Câmii.....	93
Şekil 3. 11: Dua üzerine bir el yazması.	97
Şekil 3. 12: Astronomik bir el yazması.....	98
Şekil 3. 13: Timbuktu'da bulunan yıldızların hareketi ile alâkalı bir el yazması.	99